

RAPOARTE DE LA CONFERINȚE

Conferința LIBER 2010, un succes confirmat!

La sfârșitul lunii iunie și începutul lunii iulie 2010 a avut loc la Aarhus (Danemarca), cea de-a 39-a conferința anuală a Ligii Europene a Bibliotecilor de Cercetare.

Așa cum era de așteptat, organizarea impecabilă a scandinavilor a făcut ca această ediție să fie un succes notabil, atât din punctul de vedere al participanților cât și al prezentatorilor și expozanților.

Gazdele au fost Universitatea din Aarhus și Biblioteca de Stat și Universitară din Danemarca. Acestea au pus la dispoziția participanților mai multe amfiteatre și săli pentru lucrări paralele, echipamente moderne de conferință, dar și un serviciu prompt de organizare a pauzelor de cafea. Mai mult decât atât, în ultima seară, toți participanții au fost invitați la un dineu organizat de gazdele evenimentului.

Invitații speciali ai acestei conferințe au fost: Clifford Lynch (Coalition for Networked Information, SUA), Heather Morrison (Simon Fraser University, Canada), Lee Dirks (Microsoft, SUA), Jon Orwant (Google, SUA), and Brian Lavoie (OCLC, SUA).

Clifford Lynch, care este membru al Comitetului Strategic de Prezervare Digitală din cadrul Bibliotecii Congresului (SUA), membru al Comitetului Științific al Tehnicilor Computaționale din cadrul Microsoft, membru în Consiliul de Conducere al organizației “New Media Consortium” a făcut o prezentare cu tema “Sosește viitorul: rolul bibliotecilor în procesul de comunicare academică”. În cadrul acesteia a prezentat modificările notabile din cadrul practicilor academice de azi și în special modul în care se documentează și se comunică în prezent rezultatele cercetării universitare. Apoi a propus o serie de soluții pe care bibliotecile de cercetare le pot adopta pentru a face față acestor modificări.

Heather Morrison a ținut o prezentare pe tema “Rolul bibliotecii de cercetare în noua sferă a societății globale”. În cadrul acesteia, a fost declanșată o controversă reală cu privire la rolul bibliotecilor în dezvoltarea societății globale, atrăgându-și atât simpatizanți cât și opozanți (uneori

vehemenți) cu privire la opiniile sale. Heather Morrison este un binecunoscut avocat al mișcării Open-Access (“Acces Deschis”), Coordonator de proiect la British Columbia Electronic Library Network și autoare a cărții “Comunicare academică pentru biblioteci”.

Jon Orwant este Director tehnic al Google Books, Magazines and Patents, dar și un binecunoscut autor de cărți de programare informatică. Înainte de a ocupa această funcție, a fost Director tehnic al O'Reilly & Associates și Director de cercetare la France Telecom. Prezentarea sa “Redefinind biblioteca pe baza principiilor sale de bază” a adus în discuție rolul fizic al bibliotecii (infrastructură, clădiri) în noile condiții de acces electronic la documente (de la bibliotecă, de acasă, de la birou, din cafenea). Deși foarte interesantă, în prezentarea sa a oferit doar punctul de vedere al unui inginer informatician, fără a provoca o dezbatere amplă în care să fie oferite și punctele de vedere ale bibliotecarilor.

Lee Dirks a ținut o prezentare intitulată “Noua generație a ecosistemului de comunicare academică: implicații pentru bibliotecari”. În cadrul acesteia a prezis o creștere a vitezei cu care inovațiile științifice vor induce un impact real în biblioteci, în următorii 3-5 ani. Deși a făcut o analiză a oportunităților pe care le aduc cu sine toate aceste inovații, dl. Lee Dirks a ținut să precizeze mereu că acestea nu vor deveni realitate dacă profesia de bibliotecar nu se va afla într-un proces continuu de transformare și specializare. Lee Dirks este Director al Departamentului de Educație și Comunicare Academică din cadrul Microsoft, colaborator al Fundației Naționale pentru Știință din SUA dar și profesor al Facultății iSchool a Universității din Washington.

Brian Lavoie este cercetător științific la OCLC și a lucrat în diverse organizații ca analist de colecții de bibliotecă, controlor bibliografic, coordonator preservări digitale s.a. Prezentarea sa “Modele economice sustenabile pentru o Planetă Digitală: asigurarea accesului pe termen lung la informația digitală” s-a bazat pe concluziile raportului Blue Ribbon Task Force on Sustainable Digital Preservation and Access publicat la începutul anului acesta pe care dl Lavoie l-a condus.

Conferința s-a desfășurat în sesiuni plene în care s-au ținut prezentările invitaților speciali, în seminarii tematice (“MC / Master Classes”) și în sesiuni paralele fiecare participant fiind invitat să își exprime opțiunile încă dinaintea începerii evenimentului. Seminariile tematice au avut următoarele subiecte:

1. MC 1 prezentat de Chris Pressler (University of Nottingham, UK) și Andy McGregor (JISC, UK): “Cum să poziționăm pe piața cunoștințele universale?”

2. MC 2 prezentat de Paul Ayris, Martin Moyle (University College London, UK), Susan Copeland (Robert Gordon University, UK), Miguel Codina, Anna Rovira (Technical University of Catalonia, Spania), Iva Horova (Academy of Performing Arts, Cehia), Rachel Hill (Dublin City University, Irlanda): “Gestionarea tezelor electronice”
3. MC 3 prezentat de Birger Larsen (Royal School of Library and Information Science, Danemarca) and Kurt de Belder (Leiden University, Olanda): “Tranziția în biblioteci”
4. MC 4 “LIBER YEP!” prezentat de Eric den Heijer (consultant, Olanda): “YEP!? Startul unei rețele de tineri profesioniști în bibliotecile europene”.

Personal, am participat la seminarul “Gestionarea tezelor electronice”, alegerea făcând-o ca urmare a interesului crescut pe care îl găsim și în România cu privire la această temă și, colateral, a interesului pentru depozite digitale instituționale.

În cadrul acestui seminar, dr. Paul Ayris a prezentat agenda de lucru a Ligii Europene a Universităților de Cercetare (LERU – League of European Research Universities) pentru trecerea la acces deschis către informație (Open Access). În prezentarea sa s-au distins 6 pași importanți ai acestei agende:

- Înființarea unui “Depozit digital instituțional”
- Stabilirea unei strategii de susținere a accesului deschis (la nivelul administrativ al universității, dar și la nivelul individual al profesorilor, cercetătorilor și studenților)
- Stabilirea în clar a politicilor de acces deschis: ruta verde (Green Route) sau ruta de aur (Gold Route)
- Includerea Agendei pentru acces deschis în strategiile pan-universitare pe cele 3 planuri: învățământ, copyright, publicare/comunicare
- Întărirea activității proprii de acces deschis prin declararea unui mandat de acces deschis (Open Access Mandate)
- Conlucrarea cu instituțiile regionale, naționale și internaționale în vederea evitării dublării eforturilor (publicarea acelorași lucrări, crearea de meta date, etc).

Al doilea prezentator a fost domnul Martin Moyle, de la Biblioteca UCL din Londra, care a discutat despre avantajele publicării electronice a lucrărilor de doctorat, în format “acces liber”. În opinia sa, cele mai evidente avantaje ar fi posibilitatea de a face cunoscute cele mai noi cercetări, de a expune munca și rezultatele cercetătorilor încă din perioada de început a

acestora, de a crește impactul social al universităților, de a încuraja colaborarea dintre cercetare și industrie, vizibilitatea publică a lucrărilor ce va descuraja plagiatul, posibilitatea de a disemina și materialele auxiliare ale lucrărilor de doctorat cum ar fi materialele multimedia, seturi complexe de date s.a.

În cifre actualizate la data de 24.06.2010, Portalul lucrărilor de doctorat DART-Europe (DEEP – “Dart-Europe E-theses Portal”) se prezintă astfel: 161.666 lucrări în regim “acces deschis”, 280 de universități participante din 18 țări.

O altă prezentare importantă în cadrul acestui seminar a fost cea a doamnei dr. Susan Copeland de la Universitatea Robert Gordon din Marea Britanie, membru al Consiliului Director al NDLTD (The Networked Digital Library of Theses and Dissertations). După un scurt istoric al acestei organizații (a cărei baze a fost pusă în anul 1987!), dr. Susan Copeland a atras atenția asupra faptului că niciun autor european nu a câștigat încă “Premiul pentru inovare” acordat anual de NDLTD, iar țările europene ar trebui să-și intensifice eforturile de publicare electronică a lucrărilor de doctorat și a tezelor de masterat! Printre resursele puse la dispoziție gratuit de către NDLTD celor care doresc să inițieze proiecte de acces deschis la informație se pot enumera: un ghid amplu privind inițierea unui program de publicare a tezelor electronice, informații privind prezervarea digitală, informații detaliate privind standardele de meta date, informații privind drepturile de proprietate ale lucrărilor electronice, o amplă bibliografie privind tezele electronice de doctorat.

În cadrul aceluiași seminar au mai prezentat lucrări importante dna Anna Rovira din partea Consorțiului Universităților din Catalonia (Spania), Iva Horova din partea Academiei de Arte din Praga (un interesant studiu de caz privind integrarea tezelor de doctorat “non-text” în depozitul digital instituțional) și Rachel Hill din partea Dublin City University din Irlanda.

După-amiază primei zile a Conferinței LIBER a adus o sesiune de premii ale organizației îndreptate anul acesta către Ana van Meegen Silva și Imke Limpens cu lucrarea “Cât de serioși trebuie să fim? Îmbunătățirea culturii informației prin jocuri și elemente interactive”, Graham Stone cu lucrarea “Căutând prin viață, univers și oriunde? Implementarea programului Summon la Universitatea Huddersfield” și Jani Sassali cu posterul “TOR – Toolbox of Research Information Literacy Guidance” – în traducere “Îndrumar pentru literatura specializată de cercetare”.

Prima zi a conferinței s-a încheiat cu 2 sesiuni paralele în care au fost prezentate mai multe lucrări din care în mod special remarcăm sesiunea dnei Tamara Pianos de la Biblioteca Națională de Economie din Germania

intitulată “EconBiz – Necesitățile utilizatorilor și noile tehnologii”, un studiu amplu realizat cu ajutorul studenților și cercetătorilor germani cu privire la comportamentul utilizatorilor față de sursele electronice de informare științifică care a relevat următoarele aspecte:

Ce își doresc utilizatorii de la un portal electronic de informare:

- instrumente simple de căutare care să tolereze greșelile de dactilografie;
- căutări rapide cu răspunsuri rapide;
- sortarea răspunsurilor după relevanța lor;
- colecții de articole cuprinzătoare;
- sursele portalului să cuprindă atât cărți cât și reviste;
- acces direct la informație;
- opțiuni de filtrare a rezultatelor.

Ce nu își doresc utilizatorii unui astfel de portal?

- sortarea rezultatelor în funcție de baza de date în care sunt găsite;
- instrumente de lucru prea complexe;
- necesitatea de a verifica mai multe baze de date pentru aceeași temă;
- manuale lungi de utilizare a portalului;
- necesitatea autentificării individuale;
- timpi lungi de așteptare a rezultatelor căutărilor.

Cea de-a doua zi a Conferinței LIBER a fost dedicată sesiunilor paralele.

Am remarcat sesiunea doamnei Maria Cassella de la Universitatea din Torino care a prezentat lucrarea “Depozite digitale instituționale (DDI): perspective interne și externe ale valorii acestora pentru comunitățile de cercetare”. Lucrarea a dezbătut problema implementării și a costurilor înființării unui astfel de depozit digital. Ultimul studiu făcut de Asociația Bibliotecilor de Cercetare relevă faptul că în medie, cheltuielile de inițiere ale unui astfel de instrument se ridică la aproximativ 182.550 euro, iar cheltuielile operaționale se vor situa la circa 113.543 de euro anual. Aceste costuri țin cont de infrastructura tehnologică necesară pentru implementare și mentenanță, procedurile necesare pentru prezervare și susținerea unor servicii cu valoare adăugată, costurile de personal și costurile partajate ale legăturii la internet. Dintre dificultățile cele mai mari la implementarea și menținerea unui DDI am remarcat greutatea cu care se ajunge la o masă critică de articole științifice prezente în DDI astfel încât acesta să devină eficient și inexistența unor instrumente de măsurare a calității unui DDI.

O altă sesiune paralelă interesantă a fost cea a dr. Christian Gumpenberg și dr. Juan Gorraiz de la Universitatea din Viena, Catedra de Bibliometrie, intitulată “Mergând dincolo de citări: SERUM – un instrument

nou creat de rețeaua de biblioteci”. După o scurtă trecere în revistă a instrumentelor bibliometrice pe care le avem la îndemână în zilele noastre și a politicilor de scientometrie unde sunt ele mai des folosite și atrăgând atenția asupra unor neajunsuri cu privire la acestea, cei doi profesori au propus audienței un instrument nou (SERUM) care nu se bazează pe măsurarea citărilor în evaluarea revistelor, ci pe măsurarea utilizării articolelor de revistă. În mod concret SERUM este gândit astfel încât să centralizeze date cu privire la descărcările de articole, iar mai apoi interpretându-le să poată forma un sistem similar celui care notifică factorul de impact al revistelor (sistemul ISI).

În partea secundă a celei de-a doua zile au avut loc prezentările sponsorilor care au făcut cunoscute ultimele noutăți cu privire la tehnici de preservare ale conținutului digital, tehnici de recondiționare și păstrare de carte tipărită, noi apariții editoriale și noi platforme de colecții de reviste. Seară am am fost invitați la o recepție a primăriei din Aarhus unde am putut admira o capodoperă a celebrilor arhitecți Arne Jacobsen and Erik Møller. Clădirea, inaugurată în anul 1941 are o arhitectură considerată modernă chiar și în zilele noastre și este placată pe exterior cu peste 6000 mp de marmură adusă din Norvegia.

În prima parte a celei de-a 3-a zi a Conferinței, au continuat lucrările în paralel, iar în partea a doua au fost prezentările sponsorilor acestei ediții. Am remarcat prezentarea domnului Ronald M. Schmidt de la Centrul de Formare al Bibliotecarilor din landul Westfalia de Nord. Acesta a abordat un subiect tehnic cu privire la metodele de consolidare a datelor statistice și a indicatorilor de performanță (ISO 11620) ale bibliotecilor, la nivel european. Domnia sa a subliniat că deși există un acces de mai mulți ani la resursele electronice de informare științifică, statisticile naționale de acces la informație sunt foarte rare. Cu excepția câtorva state, cum ar fi Austria, Finlanda, Germania, Elveția, Marea Britanie, restul Europei nu stochează în mod standardizat informația cu privire la accesul documentelor electronice. În final a propus tuturor participanților să analizeze trei proiecte de monitorizare a statisticilor și a indicatorilor de performanță: BIX (Bibliothekindex din Germania), UKB (proiectul olandez pentru statistici de bibliotecă) și HELMS (sistemul de management al statisticilor de bibliotecă din învățământul superior din Marea Britanie).

Prezentările sponsorilor au fost deopotrivă interesante și interactive. Companii precum ProQuest, Ebsco, OCLC, Ex Libris și altele au lansat mai multe dezbateri privind viitorul bibliotecilor. S-au făcut remarcate declarațiile celor de la Google care au anunțat că intenționează să digitizeze toate cărțile din lume (în prezent în jur de 120 de milioane) și că au reușit

deja să finalizeze peste 12 milioane de unități, dar și declarația reprezentantului Microsoft care a spus că nu avem de-a face cu o supraalimentare cu informație ci cu o incapacitate umană de a o filtra.

Seara celei de-a treia zi s-a încheiat cu o recepție oferită de Universitatea din Aarhus și Biblioteca de Stat și Universitară din Danemarca și o vizită în Turnul Cărții, un corp de clădire cu totul aparte al acestei prestigioase instituții.

Astfel, se poate spune cu deplina încredere că cea de-a 39-a Conferința LIBER a fost un eveniment dedicat dorinței de reinventare a bibliotecilor și și-a atins pe deplin obiectivele. Ceea ce se anunța încă dinainte de începerea sa ca fiind un eveniment de succes, a fost confirmat de buna organizare și colaborare dintre LIBER și autoritățile academice din centrul universitar Aarhus.

Așteptăm cu interes conferința aniversară din iunie 2011 care se va ține la Barcelona!

Tiberius Ignat